

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL ÎNVECII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONALITĂȚII
AMPĂȘORU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OPOSDRU

UNIVERSITAS
GALATIENSIS

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați
Școala doctorală de Științe Socio-Umane

TEZĂ DE DOCTORAT

Dinamica simbolului în teatrul și proza lui Vasile Voiculescu

- Rezumat -

Conducător științific,

Prof. univ. dr. Milea Doinița

Doctorand,

Bobîrnilă (Niță) Marilena

Seria U2: Filologie - Română Nr. 3

GALAȚI

2013

Cuprins

Introducere. Trăire contemplativă ca experiență spirituală individuală și discurs literar: Vasile Voiculescu.....	7
Capitolul I: Simbolul ca modalitate de abordare a textului literar. Metoda mitic-arhetipală ca modalitate analitică a spațiului cultural românesc	21
I.1. Concepte operatorii. Semn, simbol, arhetip, mit.....	21
I.1.1. De la semn la simbol.....	21
I.1.2. Caracteristicile simbolului. Clasificări.....	27
I.1.3. Simboluri, imagini simbolice și arhetipuri. Mitul și mitologia.....	37
I.2. Critica mitic-arhetipală și dinamica simbolului în abordarea textului literar.....	53
I.2.1. Perspective asupra teoriei imaginarului.....	53
I.2.2. Critica mitic-arhetipală în sistemul metodologiei critice.....	56
I.3. Funcționarea metodei mitic-arhetipale ca modalitate analitică a spațiului cultural românesc. Modele analitice și implicații descriptive-simbolice.....	70
Capitolul II: Proiecția mitică asupra universului românesc în proza lui Vasile Voiculescu.....	83
II.1. Fascinația jocului dintre real și fantastic în proza voiculesciană.....	83
II.1.1. Proza fantastică românească în perioada interbelică. Elemente contextuale.....	83
II.1.2. Specificitatea fantasticului voiculescian.....	85
II.1.3. Povestiri. Surse de inspirație livești în povestiri.....	92
II.1.4. Arta povestirii – punerea în text a arhetipurilor definitorii....	101

II.1.5. Metamorfozele credinței în textele în proză ale unui poet religios.....	108
II.2. Încercare de organizare a povestirilor pornind de la fondul mitic românesc.....	117
II.3. Elementele ancestrale – ghid pentru cititor spre tainele universului în proza voiculesciană.....	138
II.3.1. Umbra magiei.....	138
II.3.2. Fascinația perenă a universului acvatic.....	143
II.3.3. Semnificații simbolice ale spațiului și timpului.....	151
II.3.4. Personaje simbolice; interferența regnurilor.....	157
II.4. Elemente de continuitate în spațiul prozei: social, politic și simbolic în romanul <i>Zahei Orbul</i>	166
Capitolul III : Teatrul lui Vasile Voiculescu : continuitate a construcției de sine prin text. Posibilă proiecție dramatică.....	175
III.1. Teatrul epocii. Elemente contextuale. Autori și opere dramatice.....	175
III.1.1. Teatrul românesc la începutul secolului al XX-lea. Teatrul lui Vasile Voiculescu.....	175
III.1.2. Construcția discursului dramatic voiculescian.....	186
III.2. Elemente de continuitate între teatru și proză.....	207
III.2.1. Fantastic și realism social.....	207
III.2.2. Personaje, scene și simboluri din piesele de teatru identificabile în scrierile în proză ale lui Vasile Voiculescu.....	209
Concluzii.....	218
Glosar de simboluri contextuale.....	221
Bibliografie.....	272
Index de autori / Index de titluri.....	287

Rezumat

În studiul scriitorului Vasile Voiculescu, nu se poate separa omul de operă. Într-un volum de memorialistică, Valeriu Anania arată că experiența isihastă a scriitorului ar explica infrastructura **Ultimelor sonete...**, dar și a unor proze scrise între anii 1948-1958: „Isihia e o liniște creatoare, neastâmpărată, în continuă mișcare, [...] un urcuș în spirală către înălțimile cele mai de sus, acolo unde se consumă Logodna contemplației poetice.”¹ Evident că nu se poate explica cu ajutorul isihiei tot ceea ce scrie Voiculescu spre finalul vieții sale. Întoarcerea către proză la un moment dat al vieții sale arată faptul că scriitorul preferă să se exprime prin intermediul personajelor, și nu adresându-se direct ca în poezie. Nicolae Manolescu numește proza lui Vasile Voiculescu „literatură despre esența literaturii”², având în vedere modul în care autorul reușește să mențină mirajul ficțiunii pe parcursul unor povestiri.

Vasile Voiculescu este rezultatul unei bivalențe spirituale destul de rare, al unei împăcări între știință și artă. Pasiunea cu care și-a onorat obligațiile de medic și o bogată literatură de specialitate îi luminează favorabil înclinația spre științe. În personalitatea voiculesciană s-au armonizat așadar două ipostaze structurale, de scriitor și de medic, în baza convingerii că, în viață, credința este calea unică a înălțării și a desăvârșirii umane: „(...) pregătirea științifică, studiile medicale, cunoștințele de filosofie și tot câștigul meu în celelalte domenii de cultură, artă, literatură, în loc să mă depărteze, m-au apropiat de credință. Unilateral, aș fi fost poate ateu naiv, un simplist negatic. Cu cât mai poliedric, cu atât am avut loc pe

---

¹ - Valeriu Anania, **Rotonda plopilor aprinși. De dincolo de ape**, Editura Polirom, Iași, 2009, p. 204;

² - Nicolae Manolescu, **Povestirile lui V. Voiculescu**, în *Lucaefărul*, 2, (454)/1971, p. 3;

unde să străbată experiențe complete, puncte de vedere noi, interferențe de doctrine, putința de comparații, lumină mai multă. Iar din toate, sinteza că neapărat credința trebuie să stea la temelia spiritului omului normal.”³

Multă vreme fidel poeziei, scriitorul va trăi la vârsta senectuții o lungă și profundă întorcere către sine, dedicându-se unei vieți închinată în totalitate creației și credinței. În aceste împrejurări, Voiculescu se angajează, după cum mărturisește Valeriu Anania, „într-o uriașă aventură a spiritului”⁴, practicând rugăciunea inimii alături de alți intelectuali în cadrul grupului Rugul Aprins, reunit la mănăstirea Antim sub binecuvântarea părintelui Ioan Străinul.

Biografia lui Vasile Voiculescu este cea a unui intelectual exemplar. Într-un singur om s-au întâlnit simultan cărturarul (deschis spre largile orizonturi ale cunoașterii), medicul (devotat până la sacrificiu profesiei, dar și autor al unor studii de specialitate), educatorul (care a susținut emisiuni radiofonice, a publicat articole în ziare și reviste, a tipărit broșuri pe teme de educație), soțul, tatăl a cinci copii (îngrijindu-se de sănătatea, existența și formația lor intelectuală), ziaristul (care își trimitea cu generozitate colaborările la reviste și ziare ce apăreau în tot spațiul românesc), etnograful și folcloristul (interesat de antropologia culturală, de eresuri, mituri, vrăji, dar și de limba comunităților etnofolclorice) și, nu în ultimul rând, scriitorul – poet, prozator, dramaturg – cu o clară, chiar fermă, conștiință artistică, implicat responsabil în tumultul vieții culturale.

---

³ - Vasile Voiculescu, **Confesiunea unui scriitor și medic**, în *Gândirea*, octombrie 1935, apud Roxana Sorescu, **Cronologia vieții și a operei lui Vasile Voiculescu**, la Vasile Voiculescu, **Integrala prozei literare**, Editura Anastasia, București, 1998, p. 19 ;

⁴ - Marius Oprea, **Adevărata călătorie a lui Zahai. V. Voiculescu și taina Rugului Aprins**, Editura Humanitas, București, 2008, p. 41 ;

În contextul plin de schimbări al teatrului românesc de la începutul secolului al XX-lea, începând cu anul 1930, Vasile Voiculescu își încearcă forțele artistice și în domeniul teatrului, orientându-se atât spre drama poetică (**La pragul minunii**), cât și spre teatrul realist (**Darul domnișoarei Amalia**) sau spre comedie (**Trandafir agățător**). O încercare dramatică mai făcuse tânărul Vasile Voiculescu la vârsta de 17 ani, scriind o piesă în trei acte intitulată **Răzbunare** în care pot fi identificate toate tipurile de trăiri caracteristice romantismului: conflicte, pasiuni, reproșuri, dispute, trădări, jurăminte. Cele câteva piese scrise de Voiculescu reflectă aceeași tematică ca în poezie sau în proza din anii următori. Dramaturgul este atras de eresurile și datinile populare păstrate în satele arhaice de la munte (**Fata ursului, Umbra**), dar și de teoriile științifice la modă, precum experimentul biologic sau psihologic, care intră în aria de preocupări a medicului Voiculescu (**Demiurgul**). Încercările dramatice ale lui Vasile Voiculescu nu reușesc să-l consacre în domeniu, piesele sale fiind jucate puțin sau unele chiar deloc. Până la moartea autorului, doar patru piese văzuseră lumina tiparului (**La pragul minunii, Fata ursului, Umbra** și **Demiurgul**), două fuseseră reprezentate pe scena Teatrului Național (**Fata ursului** și **Umbra**), una la Iași (**Fata ursului**), una la Cluj (**Umbra**) și una la Paris (**La pragul minunii**). Voiculescu a fost membru al Societății Autorilor dramatici români, iar în 1936 a primit premiul Teatrului Național pentru **Umbra**. Unul dintre primele scenarii radiofonice românești de la postul național de radio a fost semnat de Vasile Voiculescu (**Două furtuni**).

Vasile Voiculescu, profund marcat de tensiunile existențiale, și-a găsit în scris singurul mod de existență. Scrisorile adresate fiicelor sale, Sultana și Martha, în prima parte a anului 1947, fixează câteva repere de istorie literară: „Eu lucrez acum, ca să mă distrag de la gânduri, la o serie de

nuvele care să apară, poate la toamnă, într-un volum. Am scris șase. La citit am avut mare succes, chiar la critici moderni ostili versurilor mele.” sau „Șarpele m-a mușcat de inimă din nou și din nuvelă în nuvelă am scris 10 în mai puțin de trei luni. Singurul avantaj real scriindu-le a fost ocupația, distragerea de la alte preocupări și gânduri mâhnitoare.”

Eugen Simion notează: „În ansamblu, proza este extraordinară, făcând încă o dată inutilă discuția despre teme urbane sau rurale, moderne sau tradiționale. V. Voiculescu recurge la un sincretism folcloric care-i permite să reactualizeze miturile fără a părea învechit și a sugera moartea lor socială, fără a face sociologiam și etnografie.”

În volumul **Gânduri albe** din 1986, apare o conferință susținută în fața studenților de la teologie în anul 1935, publicată sub titlul **Confesiunea unui scriitor și medic**. Din lectura acestui text reies cele trei straturi care au compus viziunea despre lume a lui Vasile Voiculescu. În primul rând este vorba despre comoara de neprețuit a credinței și datinilor populare ancestrale, deprinse încă de la început de copilul de la țară, în a cărui casă părintească se citeau **Biblia, Viețile Sfinților și Mineiele**. Un al doilea strat de educație este cea primită în liceu și facultate, opusă celei din casa părintească, puternic impregnată de pozitivismul științific materialist, evoluționist și progresist care caracteriza nu numai epoca în care se dezvolta poetul, dar și specificul profesiei alese. Cel de-al treilea aspect component al viziunii scriitorului reiese din frecventarea ideilor lui Platon, a vedantismului și budismului (prin intermediul lui Schopenhauer), a Kabbalei, dar și a literaturii ocultiste, spiritiste și teozofice (Eliphas Lévi⁵,

---

⁵ - Pe numele său real **Alphonse Louis Constant** (n. 8 februarie 1810; d. 31 mai 1875), a fost un autor de literatură ocultă și paranormală de origine franceză.

Papus⁶, Schuré⁷, Rudolf Steiner⁸, Kardec⁹, Hélène Blawatsky¹⁰ și Annie Besant¹¹), la modă în vremea tinereților poetului.

La sfârșitul vieții, Vasile Voiculescu va revigora în literatura română povestirea, adică narațiunea asumată, care accentuează caracterul subiectiv și implicat al relatării, va construi un univers imaginar spre a încadra portretul moral-simbolic al unui personaj anistoric și va reinterpretă textele biblice, reactivându-le personajele ca individualități vii, concret istorice. „Proza lui V. Voiculescu dă o valoare nouă poetului extatic, uimind prin prelucrarea științifică, absolut originală, a miturilor arhaice românești.”¹²

---

⁶ - **Gerard Encausse** (13 iulie 1865 - 25 octombrie 1916), cunoscut sub pseudonimul ezoteric **Papus**, a fost un doctor francez de origine spaniolă, hipnotizator și popularizator al ocultismului.

⁷ - **Eduard (Édouard) Schuré** (21 ianuarie 1841, Strasbourg – 7 aprilie 1929, Paris) a fost un filozof francez, poet, dramaturg, romancier, critic muzical și publicist de literatură ezoterică.

⁸ - **Rudolf Steiner** (n. 25 februarie 1861 în Donji Kraljevec, pe atunci Austria, în prezent Croația — d. 30 martie 1925, Dornach, Elveția) a fost un filosof, esoterist, artist, pedagog și gânditor social austriac, fondator al antroposofiei, pedagogiei Waldorf, euritmiei, agriculturii biodinamice și medicinei antroposofice.

⁹ - **Allan Kardec** (n. 1804 — d. 1869) a fost pseudonimul folosit de pedagogul francez **Hippolyte Léon Denizard Rivail** când se dedică sistematizării spiritismului, în ultimii 15 ani ai vieții sale, după ce un spirit i-a dezvăluit elemente dintr-o viață anterioară.

¹⁰ - **Elena Petrovna Blavatschi** (născută **Helena von Hahn**), cunoscută acum ca **Madame Blavatski** sau chiar desemnată simplu, cu inițialele **HPB**; născută pe 12 august (31 iulie stil vechi) 1831, la Yekaterinoslav, Imperiul Rus (azi Dniepropetrovsk, Ucraina) – decedată la 8 mai 1891, Londra, a fost fondatoarea Teosofiei și a Societății Teosofice.

¹¹ - **Annie Besant** (1 octombrie 1847 – 20 septembrie 1933) a fost o figură proeminentă a socialismului britanic, teozof, activistă pentru drepturile femeilor, scriitoare și oratoare, susținătoare a principiului autoguvernării Irlandei și Indiei.

¹² - Marin Mincu, **Critice II**, Editura Cartea Românească, București, 1971, p. 140;

Mai puțin cunoscută și considerată de unii critici literari ca fiind superioară valoric poeziei din multe puncte de vedere, proza lui Vasile Voiculescu descrie o lume plină de semnificații în care are loc o miraculoasă conviețuire a realului cu fantasticul. Este o lume greu de situat în spațiu și timp, o lume în care domină legile milenare ale tradiției și ale sângelui, legi care acționează pretutindeni și cu aceeași forță magică greu de explicat în situațiile extraordinare pe care le alege scriitorul. Acțiunea povestirilor voiculesciene se petrece întotdeauna în timpurile moderne, însă există de fiecare dată o legătură cu timpurile primordiale mai ales prin intermediul personajelor păstrătoare ale credințelor și practicilor magice străvechi.

Toate povestirile lui Voiculescu au o temă comună: permanenta înfruntare între civilizația prezentă, rațională, tehnicizată, și lumea veche a miturilor, a legendelor, autentică, generatoare de viață. O astfel de confruntare presupune participarea autorului ca personaj alături de personajele sale create. Autorul nu relatează din exterior niște fapte străine lui, ci participă el însuși, ca personaj, dând autenticitate faptelor relatate. „Însă, în ansamblu, proza este extraordinară, făcând încă o dată inutilă discuția despre teme urbane sau rurale, moderne sau tradiționale. Vasile Voiculescu recurge la un sincretism folcloric care-i permite să reactualizeze miturile fără a părea învechit și a sugera moartea lor socială, fără a face sociologism și etnografie.”¹³ Voiculescu confruntă lumea modernă cu cea tradițională în povestiri care îmbină cele două moduri de existență într-o manieră cât se poate de naturală. Personaje ancorate în modernitate, intelectuali, cel mai adesea scriitori, călătoresc în zone rurale unde

---

¹³ - Eugen Simion, **Scriitori români de azi**, vol. II, Editura Cartea Românească, București, 1976, p. 315 ;

descoperă semeni de-ai lor păstrători ai credințelor din vremuri străvechi, care îi fac părtași pe nou-veniți la experiențe ce țin de transcendență, de manifestarea magiei în lume (**În mijlocul lupilor, Iubire magică, Misiune de încredere, Sezon mort**).

Oamenii au fost dintotdeauna creatori de mituri. Încă de foarte devreme, se pare că ființele umane se deosebeau prin abilitatea lor de a avea idei care depășeau experiența lor de zi cu zi. Încă de la începuturile timpurilor oamenii au inventat povești care i-au ajutat să-și așeze viețile într-o perspectivă mai largă, care le-au revelat un tipar ascuns și le-au dat sentimentul că, în ciuda dovezilor deprimante și haotice contrare, viața are sens și valoare. O altă caracteristică specială a minții omenești este abilitatea ei de a avea idei și de a trăi experiențe pe care nu le putem explica rațional. Oamenii au imaginație, o trăsătură care le îngăduie să se gândească la ceva care nu se află în prezența imediată și care, atunci când este conceput pentru prima dată, nu are o existență obiectivă. Imaginația este trăsătura care produce religia și mitologia. Mitologia și știința largesc orizontul ființelor umane. La fel ca știința și tehnologia, mitologia nu vorbește despre o preferință pentru o altă lume, ci îi ajută pe oameni să trăiască mai intens în această lume. Atunci când este înțeleasă în mod corect, mitologia ne așază în postura spirituală sau psihologică corectă pentru acțiunea potrivită, în această lume sau în cea următoare. Toată mitologia vorbește despre un alt plan care există paralel cu propria noastră lume, pe care într-un fel o sprijină. Credința în această realitate invizibilă, dar mai puternică, numită uneori lumea zeilor, reprezintă o temă de bază a mitologiei.

„Între 1948 și 1958, V. Voiculescu scrie o operă literară în care ideea de retragere ar fi catalizatorul principal. El este în *exil interior*, el este rupt

de vremea sa.”¹⁴ Cornel Ungureanu îl consideră pe Voiculescu „un om liber”¹⁵, ancorat mai degrabă în trecut decât în prezent, un om credincios, dar nu un fanatic religios. O proză din 1948, **Lobocoagularea prefrontală** constituie un exercițiu de imaginație despre ce s-ar întâmpla într-o societate în care sentimentele sunt extirpate din corpul uman. Optimismul voiculescian se observă în finalul piesei, când organele distruse se refac sau funcțiile lor sunt preluate de alte organe, voința omului de a reveni la ființa sa adevărată neputând fi învinsă.

O creație atât de complexă a unui scriitor plurivalent nu poate fi descifrată decât prin recursul la simbol. Scopul cercetării îl reprezintă identificarea unor simboluri, mituri și arhetipuri comune prozei și dramaturgiei voiculesciene, precum și alcătuirea unui glosar de simboluri contextuale, care să ușureze înțelegerea prozei și teatrului lui Vasile Voiculescu, părți atât de controversate ale operei sale, apreciate de unii și criticate de alții.

Una din activitățile preliminare ale cercetării o reprezintă documentarea. Prin aceasta se înțelege studierea literaturii de specialitate, care oferă informații referitoare la tema studiată și, totodată, poate sugera o serie de soluții, posibilități de prelucrare a datelor, etc. Cercetarea va avea în vedere cercetarea amănunțită a textelor în proză și a pieselor de teatru ale lui Vasile Voiculescu, precum și a opiniilor critice avizate emise până în prezent referitor la proza și dramaturgia voiculesciană.

Principala metodă de abordare a operei lui Vasile Voiculescu va fi cea mitic-arhetipală, care presupune identificarea în operă a unor imagini

---

¹⁴ - Cornel Ungureanu, **Proza românească de azi**, Editura Cartea Românească, București, 1985, p. 326 ;

¹⁵ - Idem;

redundante, care apar sub formă de simboluri, mituri sau arhetipuri. Contribuția psihanalizei a adăugat un element nou studiilor antropologice în domeniul structurilor mitice, element stimulator pentru unele abordări arhetipale ale fenomenului artistic, dar de care nu toți adepții criticii arhetipale au înțeles să profite. După opinia lui C. G. Jung, omul civilizată păstrează, la nivelul obscur reprezentat de un inconștient colectiv, amintirea unor domenii ale cunoașterii pe vremuri sensibilizate în mituri. Așa s-ar explica de ce literatura continuă să resimtă atracția miturilor, într-o epocă în care ele au încetat de mult să mai fie obiectul credinței religioase. Specificitatea textului voiculescian impune psihocritica drept metodă de analiză. Pot fi identificate, mai ales în textele în proză ale lui Vasile Voiculescu, o multitudine de elemente care țin de realitatea trăită de scriitorul-medic, unele dintre ele introduse probabil inconștient în spațiul povestirilor.

Textele lui Vasile Voiculescu au fost abordate și din perspectivă gnostică, o analiză asemănătoare realizând Ștefan Borbely asupra operei lui Mircea Eliade. Autorul consideră că în ceea ce privește gnoza, există o continuitate între sacralitate și istorie, cea de-a doua fiind numai o modalitate ascunsă de prezentare a sacrului în lume. Ștefan Borbely vorbește despre existența „unui sacru care nu mai poate fi găsit, în lumea noastră modernă, în forme de manifestare *pure*, ci doar *înveșmântate, camuflate* în mituri și credințe fragmentate, în folclor, în etnografie.”¹⁶ Așadar, între sacru și profan există o relație de includere a celui dintâi în cel de-al doilea, sacrul fiind ascuns în lume de manifestările profane. Specificitatea fantasticului voiculescian face posibilă o abordare de acest

---

¹⁶ - Ștefan Borbely, **Proza fantastică a lui Mircea Eliade. Complexul gnostic**, Editura Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 2003, pp. 29-30;

gen, în care lumea profană poate fi pusă în relație cu sacralitatea. Alte metode avute în vedere sunt psihocritica, care vizează descoperirea unui mit personal al autorului integrat textelor sale, dar și metoda analizei tematice și analiza comparativă

Acest tip de demers analitic permite prelucrarea datelor colectate și formularea unor concluzii pertinente în legătură cu modul de construcție și de semnificare a universului prozei și dramaturgiei lui Vasile Voiculescu.

Narațiunea mitică se datorează, la Voiculescu, unui povestitor trecut prin cultură care se adresează unui auditoriu de asemenea cultivat. Când autorul nu narează direct, trece povestirea în seama unui intelectual (medic, poet, magistrat, arhitect etc.), mirat el însuși de ciudățenia întâmplării. Distanțată de basmul popular prin poezia peisajului, prin fantasticul moderat, prin explicații și demonstrații moderne, povestirea lui Voiculescu stoarce totuși basmului motive, tonalități și atitudini, dovedind încă o dată vitalitatea folclorului ca sursă de inspirație.

În cazul lui Vasile Voiculescu se impune o distincție între mitolog, „făuritorul de mituri” și mitograf, cel ce preia și valorifică miturile, distincție relevată și comentată de Nicolae Balotă¹⁷. Așadar, scriitorul român este un mitograf, în sensul antic al cuvântului, un om care scrie povestiri fabuloase conforme unor modele tradiționale. „Fiind un mitograf (...) care prospecteazădomeniul mitologicului, Voiculescu ne prezintă mitul fie sub o formă desacralizată fie sub una profană, golit de substanța primară, originară.”¹⁸ Unele fapte și întâmplări sau evenimente insolite, greu

---

¹⁷ - Nicolae Balotă, *Vasile Voiculescu sau duhul povestirii*, în **De la Ion la Ioanide**, Editura Eminescu, București, 1974, pp. 340-378;

¹⁸ - Ion Podosu, **Universul prozei lui Vasile Voiculescu**, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2007, p. 9;

explicabile, sunt supuse de către autor unui proces demistificator, prin inserarea unor ipoteze sau argumente științifice cu intenția de a da o explicație rațională. Prin degradarea treptată a mitului, narațiunile sale aluneca spre fantastic. Mitul valorificat de Voiculescu nu e altceva decât un fantastic plin de sens, care invadează realul.

Prima parte a lucrării, **Trăire contemplativă ca experiență spirituală individuală și discurs literar: Vasile Voiculescu**, reprezintă argumentul tezei de doctorat, care cuprinde o privire de ansamblu asupra vieții și operei lui Vasile Voiculescu, elemente legate între ele prin intermediul simbolurilor încărcate de conținut afectiv. Această secțiune a lucrării prezintă scopul cercetării științifice, subliniind actualitatea temei, precum și elementele de noutate și originalitate. De asemenea, este descrisă sumar metodologia utilizată în abordarea textelor în proză și a pieselor de teatru ale lui Vasile Voiculescu.

Capitolul I, Simbolul ca modalitate de abordare a textului literar.
Metoda mitic-arhetipală ca modalitate analitică a spațiului cultural românesc, cuprinde trei subcapitole care ordonează idei legate de simboluri, de maniera de abordare a acestora, precum și exemple relevante din spațiul cultural românesc.

Subcapitolul **Concepte operatorii. Semn, simbol, arhetip, mit.**, încearcă să definească conceptele cu care operează critica mitic-arhetipală, respectiv cele de semn, simbol, arhetip și mit. De asemenea se încearcă sistematizarea celor mai operante clasificări care aparțin teoreticienilor în domeniu (A. H. Krappe, Mircea Eliade, Gaston Bachelard, G. Dumézil, Piganiol, Freud, Adler, Jung, Gilbert Durand, C. Lévi-Strauss, Costel Petcu, Tzvetan Todorov).

Subcapitolul următor, **Critica mitic-arhetipală și dinamica**

simbolului în abordarea textului literar, propune câteva perspective asupra teoriei imaginarului, bazate pe interdisciplinaritate. Sunt luate în discuție teoriile lui Jean-Jacques Wunenburger, precum și teoria mitului personal a lui Charles Mauron, care consideră că imaginația fiecărui scriitor pare să se atașeze unui mit personal. Nu există o relație simplă între evenimentele biografice, procesele interne și viața imaginativă. Viața imaginativă nu trebuie redusă nici la un incident biografic, nici la o alegere filozofică. În cadrul acestei vieți imaginative, mitul personal nu trebuie confundat nici cu visul, nici cu obsesia. Se încearcă clarificarea termenilor de imagini primordiale, dominante non-personale, puncte nodale ale psihicului și arhetipuri, utilizați de Jung.

O importanță deosebită în cadrul demersului științific al acestei lucrări îl reprezintă situarea metodei mitic-arhetipale în sistemul metodologiei critice.

Subcapitolul **Funcționarea metodei mitic-arhetipale ca modalitate analitică a spațiului cultural românesc. Modele analitice și implicații descriptiv-simbolice** propune o serie de exemple de texte din literatura română analizate din perspectivă mitic-arhetipală. Adepții acestei metode consideră că în orice operă de artă poate fi identificat un model original, derivat din miturile fundamentale ale unei civilizații, prin analiza căruia pot fi revelate sensurile ascunse ale textului respectiv. Această metodă are în vedere analiza singulară a operei literare din perspectiva acestor modele identificabile, cărora le sunt atribuite diverse semnificații, dar și integrarea textului într-un sistem de opere în care există astfel de elemente care pot fi suprapuse în reconstituirea unui scenariu mitic. O altă abordare ține de identificarea în text a unor scenarii care repetă acte divine ce au avut loc la începuturile lumii, în timpul mitic. Această metodă poate fi

aplicată cu succes în cazul oricărei opere literare, indiferent de perioada istorică în care a fost scrisă.

Specificitatea textului supus analizei impune studiul dinamicii simbolului în opera lui Vasile Voiculescu, un scriitor care creează în operele sale în proză, dar și în piesele de teatru un univers al semnelor care leagă lumea modernă de o lume arhaică considerată a fi dispărută, dar care își dovedește încă existența tocmai prin intermediul acestor simboluri.

Capitolul II, Proiecția mitică asupra universului românesc în proza lui Vasile Voiculescu, este împărțit în patru subcapitole care analizează povestirile și unicul roman al lui Vasile Voiculescu, din perspectivă mitic-arhetipală.

Primul subcapitol, **Fascinația jocului dintre real și fantastic în proza voiculesciană**, își propune realizarea unui tablou al literaturii fantastice românești din prima jumătate a secolului al XX-lea. Proza fantastică interbelică este caracterizată prin prezența mai multor tipuri de fantastic: fantasticul psihologic, fantasticul absurd, fantasticul straniu și enigmatic, fantasticul filozofic, fantasticul mitico-magic și folcloric. Fantasticul mitico-magic și folcloric este hrănit din practici și credințe ancestrale, constituite într-o complexă și inepuizabilă sursă de inspirație pentru scriitorul modern. Acest tip de fantastic este specific operelor lui Vasile Voiculescu, care transpun în formă epică inepuizabilul fond al mitologiei și folclorului autohton. Se are în vedere specificitatea fantasticului voiculescian, sursele de inspirație livești ale povestirilor, precum și maniera de integrare în text a arhetipurilor definitorii ale spațiului românesc.

Al doilea subcapitol, **Încercare de organizare a povestirilor pornind de la fondul mitic românesc**, inventariază o serie de clasificări ale

povestirilor voiculesciene, unele dintre ele discutabile, în sensul în care complexitatea acestor narațiuni oferă posibilități variate de încadrare în anumite categorii. „Povestirile voiculesciene ilustrează, de cele mai multe ori, o dublă realitate, una exterioară, rațională, corespunzând omului modern și conștientului, iar alta interioară, magică, specifică omului arhaic și subconștientului.”¹⁹ Există însăși povestiri care surprind prin discursul epic un singur plan al realității. Având în vedere complexitatea unora dintre scrierile sale, o clasificare a povestirilor voiculesciene este dificilă.

Următorul subcapitol, **Elementele ancestrale – ghid pentru cititor spre tainele universului în proza voiculesciană**, analizează majoritatea povestirilor lui Vasile Voiculescu din perspectivă mitic-arhetipală, grupându-le în patru categorii, în funcție de simbolurile care apar preponderent pe parcursul operelor: **Umbra magiei; Fascinația perenă a universului acvatic; Semnificații simbolice ale spațiului și timpului și Personaje simbolice; interferența regnurilor.**

Ultimul subcapitol, **Elemente de continuitate în spațiul prozei : social, politic și simbolic în romanul *Zahei Orbul***, analizează simbolurile care apar în unicul roman al lui Vasile Voiculescu. **Zahei orbul**, scriere rămasă încă unică în literatura noastră, reprezintă confirmarea harului de povestitor al lui Voiculescu. Publicat fragmentar în câteva reviste, romanul era parțial cunoscut cititorilor înainte de a apărea în volum, iar critica începuse și ea să-și împartă impresiile între elogierea capodoperei și regretul în fața unui eșec. Dimensiunile reduse ale textului pot îndreptăți presupunerea că el s-a dezvoltat din sâmburele unei povestiri sau că, din contră, un personaj ieșit din comun prin neobișnuitul datelor sale naturale a

---

¹⁹ - Adriana Nicula, **Tipuri de povestire la Mihail Sadoveanu și Vasile Voiculescu**, Editura Print ATU, Sibiu, 2011, p. 38;

polarizat o suită de întâmplări care numai lui i se potriveau epic. Povestea nefericitului orb, în spațiul prozei lui Vasile Voiculescu, are semnificația unei adânci crize a miracolului divin. Moartea eroului nu implică nicio tentă mistică, ci doar grija pentru rezolvarea epică plauzibilă a destinului său.

Capitolul III, Teatrul lui Vasile Voiculescu : continuitate a construcției de sine prin text. Posibilă proiecție dramatică, analizează din perspectivă mitic-arhetipală creația dramatică a lui Vasile Voiculescu, identificând elemente recurente în operele sale.

Primul subcapitol, **Teatrul epocii. Elemente contextuale. Autori și opere dramatice**, propune o imagine de ansamblu a vieții teatrale românești din prima jumătate a secolului al XX-lea, cu accent pe perioada interbelică, oprindu-se apoi la piesele de teatru ale lui Vasile Voiculescu. În stagiunea de toamnă a anului 1930, pe scena Teatrului Național este jucată prima piesă a lui Voiculescu, **Fata ursului**. Acest eveniment stârnește reacții diferite în rândul publicului. Pe de o parte, piesa se bucură de aprecieri pozitive din partea criticii, succesul spectacolului fiind asigurat de distribuția prestigioasă la vremea respectivă (C. C. Nottara, G. Ciprian, Sorana Țopa, Eugenia Ciucurescu, Ion Finteșteanu, Marioara Zimniceanu), dar și de regia lui Paul Gusty²⁰. Pe de altă parte, mulți consideră o întâmplare ipostaza de dramaturg în care apare Voiculescu, cunoscut până atunci ca poet și redactor cultural la radio. Însă, nu după multă vreme, scriitorul termină poemul dramatic **La pragul minunii**, jucat la Paris în

---

²⁰ - **Paul Gusty** (n. 1859 - d. 1944) a fost un regizor român, elev al lui Alexandre Gățineanu, cel care a introdus funcția de regizor în teatrul românesc. S-a format în special la școala realistă a teatrului german și în contact strâns cu vederile realiste profesate de Ion Luca Caragiale. De-a lungul celor aproape 60 de ani cât a fost director de scenă la Teatrul Național din București, Gusty s-a manifestat cu o deosebită rigoare în realizarea unor imagini veridice, atât în montarea comediei, cât și în a tragediei clasice sau a dramei moderne;

1934 și apoi **Umbra**, jucată pe scena Teatrului Național în stagiunea 1935-1936. Peste șapte ani, în 1943, va apărea volumul **Duhul pământului** (incluzând **Fata ursului**, **Umbra** și o piesă nouă, **Demiurgul**). Alte cinci piese (**Gimnastică sentimentală**, **Pribeaga**, **Trandafir agățător** ; scenariile radiofonice **Două furtuni** și **Darul domnișoarei Amalia**) aveau să fie cunoscute după moartea autorului lor, primele două în 1972, iar celelalte rămânând multă vreme în manuscris.

În 1972, analizând producția dramatică a lui Vasile Voiculescu, Al. Piru consideră că scriitorul intenționa să alcătuiască, cel puțin la începuturile sale dramaturgice, un ciclu mai larg de piese de sorginte folclorică prin care să evidențieze specificul național. Temerara întreprindere a poetului nu se îndrepta, cum crede criticul, către „un teatru popular”²¹, ci mai degrabă către „un teatru modern, accesibil deopotrivă publicului neavizat, cât și celui cult, cu pretenții și exigențe mari în materie”²².

În replică, distanțându-se de această opinie, Ion Apetroaie este de părere că „teatrul lui V. Voiculescu, prin excelență poetic, nu poate marca ruperea de sfera placentară a liricii”²³. Personajele din piesele lui Voiculescu nu apar ca structuri umane de sine stătătoare, ci ca simple componente ale unui peisaj sau ca termeni ai unei parabole. Același critic literar consideră teatrul, în cazul lui Vasile Voiculescu, ca pe o simplă etapă literară în trecerea de la poezie la proză. Este evidentă legatura permanentă, din perspectiva criticii, între poezia și dramaturgia scriitorului.

---

²¹ - Al. Piru, **Teatrul lui V. Voiculescu**, în *România literară*, nr.5, 1 iunie 1972 ;

²² - Florentin Popescu, **Pe urmele lui Vasile Voiculescu**, Editura Sport-Turism, București, 1984, p. 170;

²³ - Ion Apetroaie, **V. Voiculescu. Studiu monografic**, Editura Minerva, București, 1975, p. 156 ;

În piesele de teatru ale lui Vasile Voiculescu se observă un amestec de literatură realistă cu elemente de mitic și fantastic. Dar scriitura nu pare să fie decât o oscilație artificială, deoarece fiecare element fantastic este urmat de o decodare realistă. În acest caz piesele apar ca „un colaj inaderent de „proză fantastică” și „proză realistă”. Luate izolat, scenele au viabilitate; alăturate, conturează un mozaic inexpressiv.”²⁴

Subcapitolul **Elemente de continuitate între teatru și proză** propune identificarea unor elemente din piesele de teatru ale lui Vasile Voiculescu, reluate mai târziu în proza sa. Este de vorba de simboluri, personaje, practici magice. În strânsă legătură cu ideea interferenței procedeelelor compoziționale ale prozei și formelor dramatice, Mircea Braga observă că „Voiculescu a „gândit”dramatic, nu și scenic”²⁵, deoarece multe elemente ale teatrului său țin mai curând de proză decât de dramaturgie: o succesiune rapidă a unui număr mult prea mare de cadre și episoade; număr mult prea mare de personaje; replici cizelate și cu mari virtuți poetice, care impun lecturarea mai mult decât transpunerea scenică.

Capitolul de **Concluzii** sintetizează elementele de noutate pe care le aduce lucrarea, precum și deschiderea către potențiale direcții de cercetare legate de tema abordată, care ar putea fi dezvoltate în viitor.

Parte integrantă a lucrării este și **Glosarul de simboluri contextuale**, în care sunt selectate simboluri recurente în operele în proză și în piesele de teatru ale lui Vasile Voiculescu, fără a urmări definirea complexă sau analiza acestora. Fiecare simbol este însoțit de unele dintre definițiile

---

²⁴ - Mircea Braga, **V. Voiculescu în orizontul tradiționalismului**, Editura Minerva, București, 1984, p. 185;

²⁵ - Mircea Braga, **V. Voiculescu dramaturgul**, în **V. Voiculescu interpretat de...**, ed. cit., p. 278;

adoptate de autorii unor dicționare de simboluri sau alte tipuri de lucrări care abordează această problematică. Glosarul constituie un instrument de lucru util în abordarea prozei și dramaturgiei lui Vasile Voiculescu.

Partea de **Bibliografie**, ordonează alfabetic lucrări utilizate în analiza creației lui Vasile Voiculescu, grupate în patru secțiuni: *Vasile Voiculescu – Corpus de texte; Dicționare, enciclopedii și istorii literare; Studii de teorie și critică literară. În volume; Studii de teorie și critică literară. În periodice*. În finalul lucrării există o listă de **Referințe electronice** consultate pe parcursul desfășurării cercetării.

Inițiat în credințe și mitologii, în practici ezoterice, filosofii, religii, folclor, Vasile Voiculescu adună teme senzaționale de pretutindeni și le valorifică în narațiuni și piese de teatru în care există un incontrollabil al întâmplărilor unice, irepetabile, neobișnuite, stranii, fantastice, care scot în evidență o existență ritualică estetizantă. Naratorul din narațiunile fantastice și personajele din piesele de teatru înfruntă îndoiala cititorului, înfățișează protagoniștii ca pe purtătorii misterelor, cu aspectul lor neobișnuit, incredibil, într-un spațiu în care se întâlnesc fapte cu rădăcini în imaginația populară primitivă și fapte adunate din civilizația modernă, în așa fel încât mentalitatea tribală se intersectează cu intelectualismul omului contemporan. Este o literatură în care plăcerea invenției epice este marcată de întorceri la mișcările autentice și profunde ale spiritului universului, reprezentând o literatură a aventurii.

Abordarea operei lui Vasile Voiculescu este o provocare în direcția descoperirii sensurilor ascunse ale simbolurilor omniprezente în creația sa, dar și în sensul trăirii senzației de tot organizat într-un joc al formelor literare și a reflectării mișcărilor lumii în spațiul creației. Lucrarea ordonează și structurează simbolurile și semnele oglindirii lumii în imaginar

identificate în opera scriitorului, propunând o grilă de lectură mitic-arhetipală a prozei și teatrului voiculescian, cu proiecție de mit personal

Metodologia complexă folosită în analiza operei voiculesciene a permis identificarea unor elemente recurente, care creează un spațiu cultural specific românesc, ancorat atât în arhăitate, cât și în modernitate. Documentarea realizată înainte de începerea demersului analitic propriu-zis a permis identificarea stadiului de informare la care s-a ajuns în cercetarea operei unui scriitor polyvalent cum este Vasile Voiculescu. Opinii critice avizate, referitoare la proza și dramaturgia scriitorului, însoțesc demersul nostru analitic, încercând o reconfigurare a acestui univers atât de particular.

Metoda mitic-arhetipală, care domină demersul analitic, a permis identificarea în operă a imaginilor redundante care există în texte sub forma simbolurilor, miturilor și arhetipurilor. În opera lui Vasile Voiculescu au fost identificate modele arhetipale specifice spațiului cultural românesc, într-un dialog la distanță, atât ca miză, cât și ca atmosferă cu demersul lui Vasile Lovinescu. Astfel arhetipul animalului totemic, strămoș al oamenilor de pe aceste meleaguri, apare în diverse ipostaze, de la pește, ca simbol al lumii apelor, până la lup și urs, simboluri ambivalente ale puterii, reprezentând atât binele cât și răul, și chiar sub forma taurului sugerând ideea de putere și de pornire irezistibilă. Metoda a permis integrarea fiecăruia dintre texte în sistemul de opere ale lui Vasile Voiculescu, care contribuie la reconstituirea unui scenariu mitic. Au fost identificate de asemenea scenarii care repetă acte creatoare ce au avut loc la începuturile lumii, în timpul mitic. Funcția totalizatoare a simbolului a fost identificată în proza și teatrul lui Vasile Voiculescu în cazul magiei, care domina lumea arhaică, și care este considerată dispărută, dar care își dovedește încă

existența prin diverse practici magice păstrate în locuri ferite de agresiunea directă a lumii civilizate.

Literatura continuă să resimtă atracția miturilor, într-o epocă în care ele au încetat de mult să mai fie obiectul credinței religioase, datorită existenței unui inconștient colectiv. Specificitatea textului voiculescian a impus și psihocritica drept metodă de analiză. Au fost identificate, mai ales în textele în proză ale lui Vasile Voiculescu, o multitudine de elemente care țin de realitatea trăită de scriitorul-medic, unele dintre ele refăcând compensatoriu trasee și sensuri interioare. Analiza textelor a revelat existența unor structuri care au putut conduce la identificarea și interpretarea mitului personal al autorului. Metoda își dovedește eficiența mai ales în decodarea textelor considerate realiste, în care scriitorul recurge la imagini arhetipale care devin esențiale pentru configurarea unui univers autohton. Elemente ale biografiei scriitorului se regăsesc în scrierile sale, care ajung astfel să reflecte realități ale spațiului românesc, în paralel cu acelea ale unui traseu existențial concret. Vasile Voiculescu creează în textele sale, poezie, proză, piese de teatru, un univers al semnelor care leagă lumea modernă de o lume arhaică considerată a fi dispărută, dar care își dovedește încă existența tocmai prin intermediul acestor simboluri. Astfel, în cazul simbolurilor din opera lui Vasile Voiculescu simbolizantul, semnificatul este integrat în contemporaneitate prin prezența personajelor păstrătoare ale unor credințe și practici magice străvechi, pe când simbolizatul, semnificatul rămâne ancorat în atemporalitate.

Textele lui Vasile Voiculescu au fost abordate și din perspectivă gnostică, sugerând o continuitate între sacralitate și istorie, cea de-a doua fiind numai o modalitate ascunsă de prezentare a sacrului în lume. Așadar, între sacru și profan există o relație de includere a celui dintâi în cel de-al

doilea, sacrul fiind ascuns în lume de manifestările profane. Specificitatea fantasticului voiculescian face posibilă o abordare de acest gen, în care lumea profană poate fi pusă în relație cu sacralitatea printr-o mascare/deghizare a elementelor cotidianului. Lumea creată de Vasile Voiculescu în operele sale în proză și în piesele de teatru este una dominată de magie, de incertitudine, de necunoscut, aflată la confluența lumii moderne cu lumea arhaică. Elementele acestei lumi proiectate în atemporalitate, care ajung să se manifeste în lumea modernă, sunt de fapt practici magice străvechi, care reconstituie scenarii din vremuri primordiale. Utilizarea metodei mitic-arhetipale în analiza textelor a permis identificarea unor scenarii mitice sau modele arhetipale ascunse sub haina cotidianului, dovedind existența unei mitologii românești încărcate de semnificații profunde.

Actul magic apare în opera lui Vasile Voiculescu în diverse ipostaze, fie ca incantație, descântec sau ritual pus în practică de persoane inițiate, ca solomonari, vrăjitoare sau bătrâni ai satului, fie ca abilitate a omului de a comunica pe diverse căi cu reprezentanți simbolici ai regnului animal.

Așadar, principalele metode de cercetare folosite au fost mitocritica și mitanaliza, cărora li s-a adaugă psihocritica, vizând descoperirea unui mit personal al autorului, regăsit în textele literare. „El este în *exil interior*, el este rupt de vremea sa”²⁶. O latură a acestui mit personal poate fi evidențiată dacă avem în vedere legătura lui Vasile Voiculescu cu spațiul religios/inițiativ. În **Confesiunea unui scriitor și medic**²⁷, Vasile

---

²⁶ - Cornel Ungureanu, **Proza românească de azi**, Editura Cartea Românească, București, 1985, p. 326 ;

²⁷ - În volumul **Gânduri albe** din 1986, apare o conferință susținută în fața studenților de la teologie în anul 1935, publicată sub titlul **Confesiunea unui scriitor și medic**;

Voiculescu afirma: „N-am nici un merit să cred. M-am născut așa! Caut în tot trecutul meu și nu găsesc nici o întâmplare care să mă ducă silnic la credință, nici o nenorocire care să mă răstoarne, nici o suferință care să mă întorcă, cum întorci o mânășă, nici un foc alchimic care să mă topească și apoi să mă transmute în alt metal. Dacă am încetat uneori a crede, am făcut-o liniștit, așa cum mi se întâmplă deseori să uit a respira, când sunt prea plecat asupra unei lucrări. Dar numaidecât nevoia de aer îmi dilată iar pieptul, fără știrea și voia mea.” Această mărturisire, în concordanță cu întreaga operă a scriitorului, relevă o natură echilibrată. Analiza operei demonstrează această aplecare a scriitorului spre religie. Dacă natura religioasă a poeziei lui Vasile Voiculescu nu poate fi contestată, am descoperit în operele în proză o viziune degradată asupra vieții monahale.

Datorită eterogenității scrierilor în proză și dramaturgiei lui Vasile Voiculescu, datorită fragmentarismului de care vorbesc unii critici literari, a fost necesară și utilizarea altor metode. Între acestea, metoda analizei tematice, care a folosit la gruparea textelor după anumite criterii, precum și la identificarea simbolurilor subordonate fiecărei teme. O altă metodă utilizată a fost analiza comparativă care a permis revelarea semnificațiilor și funcționării unor simboluri în proza și dramaturgia lui Vasile Voiculescu și în operele altor autori de aceeași factură. Perspectiva gnostică asupra operei scriitorului a facilitat înțelegerea manifestării dialecticii dintre sacru și profan, în același spațiu, atât în piesele de teatru, dar și mai evident în scrierile în proză.

Din perspectiva arhetipologiei moderne au fost identificate în opera scriitorului acele simboluri invariabile și acele constante tematice care conferă scrierilor sale deschideri spre mitologia arhaică românească, dar în

egală măsură, o deschidere spre universul imginarului lumii, care prin Vasile Voiculescu are o replică românească.

Bibliografie selectivă

1. Vasile Voiculescu – *Corpus de texte*

- Voiculescu, Vasile, **Capul de zimbru**, Editura Scrisul românesc, Craiova, 1988;
- Voiculescu, Vasile, **Gânduri albe**, Editura Cartea Românească, București, 1986;
- Voiculescu, Vasile, **Integrala prozei literare**, Editura Anastasia, București, 1998;
- Voiculescu, Vasile, **Iubire magică**, Editura Minerva, București, 1975;
- Voiculescu, Vasile, **Opera literară**, vol. I-III, Editura Cartex 2000, București, 2003;
- Voiculescu, Vasile, **Teatru**, Editura Dacia, Cluj, 1972;
- Voiculescu, Vasile, **Toiagul minunilor**, Editura Jurnalul literar, București, 1991;
- Voiculescu, Vasile, **Zahei orbul**, Editura 100+1 Gramar, București, 1996;

2. *Dicționare, enciclopedii și istorii literare*

- Anestin, Ion, **Schiță pentru istoria teatrului românesc**, Editura Vremea, București, 1938;
- Biedermann, Hans, **Dicționar de simboluri**, vol. I-II, Editura Saeculum, București, 2002;
- Brădățeanu, Virgil, **Istoria literaturii dramatice românești și a artei spectacolului**, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1982;

- Călinescu, G., **Istoria literaturii române. De la origini până în prezent**, Editura Vlad&Vlad, Craiova, 1993
- Chevalier, Jean; Gheerbrant, Alain, **Dicționar de simboluri**, vol. 1-3, Editura Artemis, București, 1994;
- Clébert, Jean-Paul, **Bestiar fabulos. Dicționar de simboluri animaliere**, Editura Artemis și Cavallioti, București, 1995;
- Crohmălniceanu, Ov. S., **Literatura română între cele două războaie mondiale**, vol. II, Editura Universalia, București, 2003;
- Eliade, Mircea, **Istoria credințelor și ideilor religioase**, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000;
- Evseev, Ivan, **Dicționar de magie, demonologie și mitologie românească**, Editura Amarcord, Timișoara, 1997;
- Ghițulescu, Mircea, **Istoria literaturii române. Dramaturgia**, Editura Academiei Române, București, 2007;
- Kernbach, Victor, **Dicționar de mitologie generală**, Editura Albatros, București, 1995;
- Lovinescu, Eugen, **Istoria literaturii române contemporane**, Editura Litera, Chișinău, 1998;
- Manolescu, Nicolae, **Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură**, Editura Paralela 45, Pitești, 2008;
- Marino, Adrian, **Dicționar de idei literare**, Editura Eminescu, București, 1973;
- Micu, Dumitru, **Scurtă istorie a literaturii române**, vol. III, Editura Iriana, București, 1996;
- Piru, Alexandru, **Istoria literaturii române de la început până azi**, Editura Univers, București, 1971;

- Pont-Humbert, Catherine, **Dicționar universal de rituri, credințe și simboluri**, Editura Lucman, București, 1998;
- Rotaru, Ion, **O istorie a literaturii române**, Editura Minerva, București, 1972;
- Ruști, Doina, **Dicționar de teme și simboluri din literatura română**, Editura Univers Enciclopedic, București, 2002;
- Ștefănescu, Alex, **Istoria literaturii române contemporane: 1941 – 2000**, Editura Mașina de scris, București, 2005;
- Vasiliu, Mihai, **Istoria teatrului românesc**, Editura Albatros, Iași, 1972;

3. *Studii de teorie și critică literară. În volume*

- Anania, Valeriu, **Rotonda ploilor aprinși. De dincolo de ape**, Editura Polirom, Iași, 2009 ;
- Apetroaie, Ion, **V. Voiculescu – studiu monografic**, Editura Minerva, București, 1975;
- Armstrong, Karen, **O scurtă istorie a mitului**, Editura Leda, București, 2008;
- Bachelard, Gaston, **Apa și visele – eseu despre imaginația materiei**, Editura Univers, București, 1995;
- Balotă, Nicolae, **De la Ion la Ioanide**, Editura Eminescu, București, 1974;
- Balotă, Nicolae, **Romanul românesc în sec. XX**, Editura Viitorul Românesc, 1997 ;
- Bădărău, George, **Fantasticul în literatură**, Editura Institutul European, Iași, 2003;
- Bădărău, George, **Proza lui Vasile Voiculescu - modalități de realizare a fantasticului**, Editura Princeps Edit, Iași, 2006;

- Bărăgan, Lucia, **Vasile Voiculescu – monografie literară**, Editura Aius, Craiova, 2009;
- Benoist, Luc, **Semne, simboluri și mituri**, Editura Humanitas, București, 1995;
- Berlogea, Ileana, **Teatrul românesc – Teatrul universal. Confluente**, Editura Junimea, Iași, 1983;
- Braga, Corin, **10 Studii de arhetipologie**, Editura Dacia, Cluj, 1999;
- Braga, Corin, coord., **Concepte și metode în cercetarea imaginarului. Dezbaterile Phantasma**, Editura Polirom, Iași, 2007;
- Braga, Corin, **De la arhetip la anarhetip**, Editura Polirom, Iași, 2006;
- Braga, Mircea, **V. Voiculescu în orizontul tradiționalismului**, Editura Minerva, București, 1984;
- Burgos, Jean, **Pentru o poetică a imaginarului**, Editura Univers, București, 1988;
- Caillois, Roger, **Eseuri despre imaginație**, Editura Univers, București, 1975;
- Ceuca, Justin, **Teatrologia românească interbelică**, Editura Minerva, București, 1990;
- Chelaru, Elena-Lia, **Specificul fantasticului în proza lui Vasile Voiculescu**, Editura Rovimed Publishers, Bacău, 2010 ;
- Ciocârlie, Livius, **Negru și alb**, Editura Cartea Românească, București, 1979 ;
- Coman, Mihai, **Bestiarul mitologic românesc**, Editura Fundației Culturale Române, București, 1996;
- Coman, Mihai, **Izvoare mitice**, Editura Cartea Românească, București, 1980;

- Coman, Mihai, **Mitologie populară românească**, Editura Minerva, București, 1986;
- Crohmălniceanu, Ovid S., **Cinci prozatori în cinci feluri de lectură**, Editura Cartea Românească, București, 1984;
- Culianu, Ioan Petru, **Studii românești**, vol. I, Editura Polirom, Iași, 2000;
- Dan, Sergiu Pavel, **Fețele fantasticului: delimitări, clasificări și analize**, Editura Paralela 45, Pitești, 2005;
- Dan, Sergiu Pavel, **Proza fantastică românească**, Editura Minerva, București, 1975;
- Dubuisson, Daniel, **Mitologii ale secolului XX**, Editura Polirom, Iași, 2003;
- Durand, Gilbert, **Figuri mitice și chipuri ale operei**, Editura Nemira, București, 1998;
- Durand, Gilbert, **Structurile antropologice ale imaginarului. Introducere în arhetipologia generală**, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998 ;
- Eliade, Mircea, **Aspecte ale mitului**, Editura Univers, București, 1978;
- Eliade, Mircea, **De la Zalmoxis la Genghis-Han**, Editura Humanitas, București, 1995
- Eliade, Mircea, **Eseuri. Mitul eternei reînțarceri. Mituri, vise și mistere**, Editura Științifică, București, 1971 ;
- Eliade, Mircea, **Sacral și profanul**, Editura Humanitas, București, 1992;
- Eliade, Mircea, **Tratat de istorie a religiilor**, Editura Humanitas, București, 1992;
- Evseev, Ivan, **Cuvânt – simbol – mit**, Editura Facla, Timișoara, 1983;
- Fehete, Camelia, **Fascinația apei în proza lui Vasile Voiculescu**, Editura Didactica Militans, Oradea, 2010;

- Frye, Northrop, **Anatomia criticii**, Editura Univers, București, 1972;
- Gengembre, Gérard, **Marile curente ale criticii literare**, Editura Institutul European, Iași, 2000;
- George, Alexandru, **Semne și repere**, Editura Cartea Românească, București, 1971;
- Gergely, Lili Helga, **Arhaicul în poezia și proza lui Vasile Voiculescu**, Editura Lumen, Iași, 2006 ;
- Grăsoiu, Liviu, **Poezia lui Vasile Voiculescu**, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1977 ;
- Ilincar, Valerica, **Vasile Voiculescu – de la geografia literară la geografia spirituală**, Editura Solness, Timișoara, 2009;
- Iser, Wolfgang, **Actul lecturii. O teorie a efectului estetic**, Editura Paralela 45, Pitești, 2006;
- Jauss, Hans Robert, **Experiență estetică și hermeneutică literară**, Editura Univers, București, 1983;
- Jung, C. G., **Amintiri, vise, reflecții**, Editura Humanitas, București, 1996;
- Jung, C. G., **În lumea arhetipurilor**, Editura Jurnalul literar, București, 1994;
- Kernbach, Victor, **Miturile esențiale**, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978;
- Kernbach, Victor, **Universul mitic al românilor**, Editura Lucman, București, 2002;
- Lévi-Strauss, Claude, **Antropologie structurală**, Editura Politică, București, 1978;
- Lovinescu, Vasile, **Creangă și Creanga de aur**, Editura Cartea Românească, București, 1989;

- Lovinescu, Vasile, **Interpretarea ezoterică a unor basme și balade populare românești**, Editura Cartea Românească, București, 1993;
- Lovinescu, Vasile, **Mitul sfâșiat**, Editura Institutul European, Iași, 1993;
- Manolescu, Anca, **Locul călătorului. Simbolistica spațiului în Răsăritul creștin**, Editura Paideia, București, 2002;
- Marin, Ileana, **Infidelitățile mitului. Repere hermeneutice**, Editura Paralela 45, București, 2002;
- Matiu, Gabriela, **Monografia unui isihast. V. Voiculescu – mit și religie**, Editura Timpul, Iași, 2004;
- Măduța, Sabina, **Vasile Voiculescu și Rugul Aprins**, Editura Florile Dalbe, București, 2001;
- Milea, Doinița, **Confluente culturale și configurații literare. Despre metamorfozele imaginarului în spațiul literar**, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2005;
- Milea, Doinița, **Forme ale ficțiunii narative. Epistolarul. Fantasticul. Istoricul**, Editura Alma, Galați, 2002;
- Mincu, Marin, **Critice II**, Editura Cartea Românească, București, 1971;
- Moceanu, Ovidiu, **Visul și literatura**, Editura Paralela 45, București, 2002;
- Modola, Doina, **Dramaturgia românească între anii 1900-1918**, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1983;
- Munteanu, George, **Vasile Voiculescu – Orizontul folcloric al scrisului său**, în vol. **Izvoare folclorice și creație originală**, Editura Academiei, București, 1970;
- Munteanu, Romul, **Metamorfozele criticii europene moderne**, Casa Editorială Odeon, București, 2004;

- Nelega, Alina, **Structuri și formule de compoziție ale textului dramatic**, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2010;
- Nicula, Adriana, **Tipuri de povestire la Mihail Sadoveanu și Vasile Voiculescu**, Editura Print ATU, Sibiu, 2011;
- Ocinc, Mirela, **Structuri ale imaginarului în proza scurtă românească din secolul XX**, Editura Imago, Sibiu, 2002;
- Olaru, Geta, **Elemente folclorice în povestirile lui Vasile Voiculescu**, Editura Sitech, Craiova, 2010;
- Olinescu, Marcel, **Mitologie românească**, Editura Gramar, București, 2004 ;
- Oprea, Marius, **Adevărata călătorie a lui Zahei. V.Voiculescu și taina Rugului Aprins**, Editura Humanitas, București, 2008;
- Oprea, Nicolae, **Magical în opera lui Vasile Voiculescu**, Editura Paralela 45, Pitești, 2002;
- Oproescu, Alex., **V. Voiculescu. Mărturii și documente**, Editura Alpha MDN, Buzău, 2012;
- Otto, Rudolf, **Sacrul – Despre elemental irațional din ideea divinului și despre relația lui cu raționalul**, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1996;
- Paleologu, Alexandru, **Treptele lumii sau calea către sine a lui Mihail Sadoveanu**, Editura Cartea Românească, București, 1978 ;
- Pamfile, Tudor, **Mitologie românească**, Editura All, București, 1997;
- Papadima, Ovidiu, **Schiță în creion: V. Voiculescu - omul și scriitorul, în Evocări**, Editura Agora, Iași, 1997;
- Pascu, Eugenia, **Vasile Voiculescu – poet și prozator**, Editura Timpul, Reșița, 2002;
- Păcurariu, Dim., **Teme, motive, mituri și metamorfoza lor**, Editura Albatros, București, 1990;

- Petcu, Costel, **Introducere în filosofia și simbolistica inițierii**, Editura Eminescu, București, 1995;
- Petrescu, Camil, **Comentarii și delimitări în teatru**, Editura Eminescu, București, 1983;
- Podosu, Ion, **Universul prozei lui Vasile Voiculescu**, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2007 ;
- Pop, Marius, **Vasile Voiculescu peregrin prin veac, mărturii despre scriitor și opera sa**, Editura Litera, București, 1984;
- Popa, Victor Ion, **Scrieri despre teatru**, Editura Meridiane, București, 1969;
- Popescu, Florentin, **Pe urmele lui Vasile Voiculescu**, Editura Sport Turism, București, 1984;
- Postelnicu, Gheorghe, **Viața și opera lui Vasile Voiculescu**, Editura Europress Group, București, 2012 ;
- Radu, Olimpia, **Pagini de critică**, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1988;
- Rogoan, Marilena Delia, **Vasile Voiculescu. Portretul unui cărturar creștin**, Editura Mediamira, Cluj-Napoca, 2009;
- Silvestru, Valentin, **Personajul în teatru**, Editura Meridiane, București, 1966;
- Simion, Eugen, **Scriitori români de azi**, vol. II, Editura Cartea Românească, București, 1976;
- Simuț, Ion, **Incursiuni în literatura actuală**, Editura Cogito, Oradea, 1994;
- Sorescu, Roxana, **Cronologia vieții și operei lui Vasile Voiculescu**, Editura Anastasia, București, 1998;
- Sorescu, Roxana, **Proza lui Vasile Voiculescu sub pecetea tainei**, Editura Anastasia, București, 1998;

- Spiridon, Monica, **Sadoveanu – Divanul înțeleptului cu lumea**, Editura Albatros, București, 1982 ;
- Streinu, Vladimir, **Pagini de critică literară**, vol. III, Editura Minerva, București, 1974;
- Surdulescu, Radu, **Critica mitic-arhetipală. De la motivul antropologic la sentimentul numinosului**, Editura Allfa, București, 1997;
- Todorov, Tzvetan, **Introducere în literatura fantastică**, Editura Univers, București, 1973;
- Todorov, Tzvetan, **Teorii ale simbolului**, Editura Univers, București, 1983;
- Tomașevski, Boris, **Teoria literaturii**, Editura Univers, București, 1973;
- Tonitza-Iordache, Mihaela; Banu, George, **Arta teatrului**, Editura Enciclopedică Română, București, 1975;
- Ubersfeld, Anne, **Termenii cheie ai analizei teatrului**, Editura Institutul European, Iași, 1999;
- Ungheanu, Mihai, **Pădurea de simboluri**, Editura Cartea Românească, București, 1973;
- Ungureanu, Cornel, **Contextul operei**, Editura Cartea Românească, București, 1978;
- Ungureanu, Cornel, **La vest de Eden. O introducere în literatura exilului**, Editura Amarcord, Timișoara, 1995;
- Ungureanu, Cornel, **Proza românească de azi**, Editura Cartea Românească, București, 1985;
- Vlad, Ion, **Povestirea – destinul unei structuri epice**, Editura Minerva, București, 1972;
- Vodă Căpușan, Maria, **Teatru și actualitate**, Editura Cartea Românească, București, 1984;

- Vulcănescu, Romulus, **Mitologie română**, Editura Academiei, București, 1985;
- Wellek, René, **Conceptele criticii**, București, Editura Univers, 1970 ;
- Wunenburger, Jean-Jacques, **Filozofia imaginilor**, Editura Polirom, Iași, 2004 ;
- Wunenburger, Jean-Jacques, **Viața imaginilor**, Editura Cartimpex, Cluj, 1998;
- Zaharia-Filipaș, Elena, **Introducere în opera lui Vasile Voiculescu**, Editura Minerva, București, 1980;

4. Studii de teorie și critică literară. În periodice

- Apetroaie, Ion, **Teatrul lui Vasile Voiculescu**, în *Cronica*, nr. 27, 7 iulie 1972;
- Bârna, Vlaicu, **Ion Marin Sadoveanu**, în *România literară*, nr. 45, 10 noiembrie 1999;
- Călinescu, George, **V. Voiculescu**, „La pragul minunii”, în *Adevărul literar și artistic*, an XIII, nr. 687, 4 februarie 1934;
- Crevedia, Nicolae, **Poetul V. Voiculescu – interviu**, în *Universul literar*, an 46, nr. 21, 18 mai 1930;
- Florescu, Nicolae, **Vasile Voiculescu: În marginea dramaturgiei**, în *Manuscriptum*, an. 8, nr. 2 (27), 1977;
- Manolescu, Nicolae, **Povestirile lui V. Voiculescu**, în *Luceafărul*, an XIV, 1971, nr. 2, 9 ian.;
- Petrescu, Camil, **Schimbarea de la direcția Teatrului Național. Autori români. Autori străini. Societatea Autorilor dramatice**, în *Flacăra*, anul VIII, nr. 8, 23 februarie 1923;

- Pillat, Ion, **V. Voiculescu, poet al țării și al sufletului său**, în *Gândirea*, an XXII, 1943, nr. 7, august-sept. ;
- Piru, Al., **Teatrul lui V. Voiculescu**, în *România literară*, nr.5, 1 iunie 1972 ;
- Vianu, Tudor, **V. Voiculescu, „Umbra”**, în *Gândirea*, an XV, nr. 1, ianuarie 1935;
- Zamfir, Mihai, **Nuvelele lui Vasile Voiculescu**, în *Revista de istorie și teorie literară*, nr. 1-2/1987 ;

Referințe electronice

- Arhetipologia ca metodă comparatistă

(<http://www.scritube.com/literatura-romana/ARHETIPOLOGIA-CA-METODA-COMPAR73419.php>)

- Arta ca formă de comunicare și cunoaștere

(<http://artcomview.blogspot.com/2011/05/simbol-ca-forma-de-cunoastere-in-arte.html>)

- Clasificarea simbolurilor (<http://www.scritube.com/literatura-romana/CLASIFICAREA-SIMBOLURILOR214244149.php>)

- Fantasticul în operele marilor scriitori

(<http://www.psant.com/romana/fantasticul-in-operele-marilor-scriitori>)

- Imagine și simbol (<http://elvenpath.wordpress.com/>)

- Intertextualitate

(<http://www.upm.ro/cercetare/CentreCercetare/DictionarCritica/Intertextualitate.pdf>)

- Istoria teatrului românesc (<http://www.ecursuri.ro/referate/istoria-teatrului-romanesc.html>)

- **Începuturile teatrului românesc** (<http://teatrale.nobody.ro/inceputurile-teatrului-romanesc/>)
- **Mărturii despre V. Voiculescu**
(http://www.artline.ro/Marturii_despre_V_Voiculescu-7939-1-n.html)
- **Particularitățile fantasticului literar la Eliade și Voiculescu**
(http://articole.famouswhy.ro/particularitatile_fantasticului_literar_la_eliade_si_voiculescu/)
- **Teatrul românesc** (<http://www.crestinortodox.ro/carti-ortodoxe/romanii-covasna-harghita/teatrul-romanesc-82207.html#>)
- **Teatrul și repertoriul** (<http://ro.scribd.com/doc/10138817/Teatrul-Si-Repertoriul>)
- **Vasile Voiculescu – biografie** (<http://www.autorii.com/scriitori/vasile-voiculescu/index.php>)
- **Vasile Voiculescu, Viața și activitatea literară**
(<http://www.scritube.com/personalitati/Vasile-Voiculescu-Viata-si-act221761621.php>)
- Albala, Radu, **Gimnastica sentimentală**
(<http://www.cimec.ro/teatre/revista/1980/Nr.12.anul.XXV.decembrie.1980/magepages/16011.1980.12.pag042-pag043.html>)
- Bambulea, Luigi, **Analitica mitului**
(<http://www.luigibambulea.ro/teorie/analitica-mitului-2/>)
- Băicuș, Lucian, **Despre mitocritică, mitanaliză, arhetipuri și alți demoni critici (I)** (<http://www.contrafort.md/old/2006/141-142/1051.html>)
- Băicuș, Lucian, **Despre mitocritică, mitanaliză, arhetipuri și alți demoni critici (II)** (<http://www.contrafort.md/old/2006/143/1090.html>)

- Băicuș, Lucian, **Despre mitocritică, mitanaliză, arhetipuri și alți demoni critici (III)** (<http://www.contrafort.md/old/2006/145-146/1139.html>)
- Belu, Iulia, **Vasile Voiculescu, între fascinația apelor și sentimentul religios popular** (<http://cartesiarte.ro/data/images/ferian2012.pdf>)
- Borbély, Ștefan, **Războiul imaginar** (<http://phantasma.ro/wp/?p=3011>)
- Braga, Corin, **Mapamonduri fantasmaticе. Principii neempirice ale imaginarului cartografic** (<http://phantasma.ro/wp/?p=3131>)
- Cernat, Paul, **Ileana Berlogea despre Teatrul românesc în secolul XX** (http://www.observatorcultural.ro/Ileana-Berlogea-despre-Teatrul-romanesc-in-secolul-XX*articleID_3174-articles_details.html)
- Chiciudean, Gabriela, **Incursiune în lumea simbolurilor** (<http://books.corect.com/ro/books/preview/717/pdf>)
- Codoban, Aurel, **Ioan Petru Culianu, sau filosoful (religiilor) ca „magician”** (http://www.jsri.ro/old/html%20version/index/no_1/aurelcodoban-articol1.htm)
- Cojanu, Daniel, **Ipostaze ale simbolului în lumea tradițională** (<http://edituralumen.ro/2010/02/ipostaze-ale-simbolului-in-lumea-traditionala-daniel-cojanu/>)
- Cruceanu, Andrei, **Vasile Voiculescu** (http://www.litrom.go.ro/vasile_voiculescu.htm)
- Dan, Sergiu Pavel, **Fețele fantasticului. Delimitări, clasificări și analize** (<http://www.scribd.com/doc/19603772/sergiu-pavel-dan-fetele-fantasticului-delimitari-clasificari-si-analize> –)
- Diaconescu, Ioana, **Vasile Voiculescu „învinuit de uneltire contra ordinii sociale”**

(http://www.romlit.ro/vasile_voiculescu_nvinit_de_uneltire_contra_ordine_i_sociale)

- Doman, Dumitru Augustin, **O monografie Vasile Voiculescu**

(http://www.centrul-cultural-pitesti.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=608:spectacolu_l-literaturii&catid=105:revista-arges-mai-2007&Itemid=112)

- Dumbravă, Daniela, **Ioan Petru Culianu – inedit**

(<http://www.revista22.ro/ioan-petru-culianu-inedit-3044.html>)

- Dumitru, Anastasia, **Fascinația literaturii fantastice**

(http://www.editurauniversitara.ro/carte/limba_si_literatura_romana-70/fascinatia_literaturii_fantastice/985)

- Dumitru, Anastasia, **Ipostaze ale fantasticului în proza lui Vasile Voiculescu**

(http://www.editurauniversitara.ro/carte/limba_si_literatura_romana-70/ipostaze_ale_fantasticului_in_proza_lui_vasile_voiculescu/984)

- Dumitru, Anastasia, **Ipostaze ale fantasticului în proza lui Vasile Voiculescu**

(http://www.editurauniversitara.ro/media/pdf/4ead619e147a2Ipostaze_ale_fantasticului_in_proza_lui_Voiculescu_-_pagini_tehnice,_cuprins.pdf.pdf)

- Evseev, Ivan, **Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale**

(<http://www.scribd.com/doc/8033330/Dictionar-de-Simboluri-Si-Arhetipuri-Culturale>)

- Ganciu, Maria-Elena, **Vasile Voiculescu și experiența isihastă**

(<http://www.romaniaculturala.ro/articol.php?cod=11249>)

- Gavrilean, Bogdan Teodor, **Simboluri cu valențe magice**

(<http://www.uad.ro/storage/Dataitems/GBT.Rezumat.Teza.Ro.pdf>)

- Gîrlea, Olesia, **Mit și ficțiune în opera literară. Ambivalența ficțiunii artistice**
(http://www.cnaa.md/files/theses/2011/20738/olesia_cirlea_abstract.pdf)
- Godinho, Helder, **Les mythes, les théories et autres fictions qui donnent sens au monde** (<http://phantasma.ro/wp/?p=4321>)
- Grăsoiu, Liviu, **Dramaturgia inedită a lui V. Voiculescu**
(<http://convorbiri-literare.dntis.ro/GRASOIUsep4.html>)
- Guénon, René, **Tradiție, simbol și simbolism tradițional**
(<http://reneguenon339.blogspot.com/2011/06/rene-guenon-traditie-simbol-si.html>)
- Hașu, Mihaela, **De la “viața ca vis” la visul ca viață (știu foarte bine că nu se poate... și totuși...)** (<http://phantasma.ro/wp/?p=1963>)
- Lascu, Gheorghe, **Imagologia literară comparată. Câteva repere teoretice și metodologice** (<http://phantasma.ro/wp/?p=2782>)
- Lavric, Sorin, **Laudă fantasmelor**
(http://www.romlit.ro/laud_fantasmelor)
- Mag, Cristian, **Explicația vrăjitorilor** (<http://phantasma.ro/wp/?p=1966>)
- Marcu, Luminița, **Mitanaliza și aplicațiile ei**
(http://www.observatorcultural.ro/Tipareste-pagina*articleID_3230-printPage_1-setWindowName_shEAPopUpWnd-articles_details.html)
- Marin, Irina, **Înapoi la magia textului**
(http://www.romlit.ro/napoi_la_magia_textului)
- Mastan, Bianca, **Elemente simbolice în romanul „Zahei orbul” de Vasile Voiculescu** (<http://www.scribube.com/literatura-romana/ELEMENTE-SIMBOLICE-IN-ROMANUL-72103224.php>)
- Mauron, Charles, **De la metaforele obsedante la mitul personal**
(<http://phantasma.ro/wp/?p=3824>)

- Moga, Antoaneta, **Universul simbolic – univers specific uman**
(<http://www.scribte.com/sociologie/psihologie/comunicare/UNIVERSUL-SIMBOLIC-UNIVERS-SPE71821.php>)
- Neagotă, Bogdan, **Mitanaliză și ideologie**
(<http://phantasma.ro/wp/?p=3005>)
- Novotny, Josef, **În căutarea unei identități: cartografie sau imaginație?**
(<http://phantasma.ro/wp/?p=3127>)
- Orha, Ioan P., **O nouă carte despre Vasile Voiculescu**
(http://www2.nord-literar.ro/index.php?option=com_content&task=view&id=276&Itemid=44)
- Părvulescu, Ioana, **Alfabetul doctorului Voiculescu**
(http://www.romlit.ro/alfabetul_doctorului_voiculescu)
- Petcu, Adrian Nicolae, **Închisorile lui Vasile Voiculescu**
(<http://www.fericiticeiprigoniti.net/vasile-voiculescu>)
- Petrescu, Camil, **Comentarii și delimitări în teatru**
(<http://ro.scribd.com/doc/36982201/Comentarii-Si-Delimitari-in-Teatru-de-Camil-Petrescu2>)
- Pillat, Cornelia, **Ultimul mag, poetul Vasile Voiculescu**
(http://www.romlit.ro/ultimul_mag_poetul_vasile_voiculescu)
- Pîrvan-Jenaru, Dana, **Fantasmele textului literar**
(<http://www.romaniaculturala.ro/articol.php?cod=658>)
- Pîrvulescu, Marinela, **Reîntoarcerea la Voiculescu**
(<http://www.polemika.ro/pdf/polemika203.pdf>)
- Pop, Delia, **Un alt fel de „a umple cu sens durată”: fantasticul voiculescian** (http://www2.nord-literar.ro/index.php?option=com_content&task=view&id=1153&Itemid=43)

- Pop, Doru, **Abordări empirice în analiza imaginilor**
(<http://phantasma.ro/wp/?p=2973>)
- Pop, Doru, **Direcții în analiza imaginilor**
(<http://phantasma.ro/wp/?p=2767>)
- Postelnicu, Gheorghe, **Cultura memoriei – Vasile Voiculescu**
(<http://www.nordlitera.ro/modules.php?name=News&file=article&sid=2255>)
- Postelnicu, Gheorghe, **Vasile Voiculescu – alte contribuții biografice**
(http://www.romlit.ro/vasile_voiculescu__alte_contribuii_biografice)
- Postelnicu, Gheorghe, **Vasile Voiculescu – noi contribuții biografice**
(http://www.romlit.ro/vasile_voiculescu__noi_contribuii_biografice)
- Rareș, Mircea, **Demiurgul**
(<http://www.cimec.ro/teatre/revista/1980/Nr.12.anul.XXV.decembrie.1980/magepages/16012.1980.12.pag044-pag045.html>)
- Scutariu, Irina, **Din istoria școlii ieșene de teatru**
(http://www.arteiasi.ro/universitate/other/DR_IrinaSCUTARIU_RO.pdf)
- Simuț, Ion, **Biografismul hagiografic**
(http://www.romlit.ro/biografismul_hagiografic)
- Sorescu, Roxana, **Controverse – Inedit și nu prea**
(http://www.romlit.ro/controverse_-_inedit_i_nu_prea)
- Sorohan, Elvira, **Utopia magicianului**
(http://www.romlit.ro/utopia_magicianului)
- Sorohan, Elvira, **Vasile Voiculescu, subversiv**
(http://www.romlit.ro/vasile_voiculescu_subversiv)
- Stuparu, Daniel, **Zece studii de arhetipologie** (<http://pomul-cunoasterii.blogspot.com/2007/02/zece-studii-de-arhetipologie-prezentare.html>)

- Suruianu, Camelia, **Vasile Voiculescu și „Rugul Aprins”** (<http://vlad-mihai.blogspot.ro/2012/01/vasile-voiculescu-si-rugul-aprins.html>)
- Ștefănescu, Alex., **V. Voiculescu – povestirile**
(http://www.romlit.ro/v._voiculescu___povestirile_)
- Vasile, Geo, **Monografie V. Voiculescu**
(http://www.romlit.ro/monografie_v._voiculescu)
- Vârgolici, Teodor, **Mărturii despre V. Voiculescu**
(<http://www.9am.ro/stiri-revista-presei/2006-11-22/marturii-despre-v-voiculescu.html>)
- Wunenburger, Jean-Jacques, **Idolul raportat la filozofia imaginilor**
(<http://phantasma.ro/wp/?p=2760>)
- Zalis, Henri, **Tradiționaliștii**
(http://www.bibliotheca.ro/reviste/litere/nr_6_2005/litere_nr_6_2005.php)
- Zeletin, C. D., **Sadoveanu prozatorul, Voiculescu prozatorul**
(http://www.editurapleiade.eu/images/static/files/11_2009.pdf)